

**Krystyna Leszczyńska-Wichmanowska**

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej

## **Przebieg i wyniki kampanii wyborczej do Senatu RP w 2015 r.**

### **1. Senat w programach wyborczych**

Debata na temat zasadności istnienia Senatu odżywała przed wyborami parlamentarnymi z wyjątkiem elekcji przeprowadzonych w latach 1989 i 2019. Postulaty likwidacji drugiej izby parlamentu były więc niemal nieodłącznym elementem kampanii wyborczych. Zapowiedzi całkowitego zniesienia bądź zmiany formuły, kompetencji albo przynajmniej liczby członków Senatu znajdowały odbicie w programach wyborczych różnych formacji politycznych, ale po przeprowadzonej elekcji nie miały praktycznego zastosowania. Bo przecież nie chodzi o to, aby złapać króliczka, ale o to, by stale go gonić<sup>1</sup>.

Przed wyborami parlamentarnymi 2015 r. za likwidacją tej izby opowiedziała się Zjednoczona Lewica. W programie wyborczym koalicyjnego komitetu wyborczego SLD+TR+PPS+UP+Zieloni<sup>2</sup> nie zawarto żadnej wzmianki o wykreśleniu Senatu z tekstu konstytucji. Jednak jego liderka Barbara Nowacka na konwencji wyborczej w Łodzi podniosła kwestię skasowania drugiego członu parlamentu<sup>3</sup>. Postulat likwidacji Senatu znajdował się bowiem w programie partii przez nią reprezentowanej. „Senat to jeden z największych absurdów polskiego ustroju i polskiej polityki. To instytucja kompletnie niepotrzebna, fasadowa i jałowa” – przekonywał lider Twojego Ruchu i zarazem kandydat na prezydenta Janusz Palikot.

<sup>1</sup> Szerzej na ten temat: K. Leszczyńska, *Senat Rzeczypospolitej Polskiej w latach 1989–2011*, Lublin 2015, s. 85–103.

<sup>2</sup> Zob. *Program wyborczy Zjednoczona Lewica SLD+TR+PPS+UP+Zieloni*, s. 48.

<sup>3</sup> Wypowiedź Barbary Nowackiej podczas Ogólnopolskiej Konwencji Zjednoczonej Lewicy, Łódź – 4 października 2015 r.

Podczas konferencji prasowej zorganizowanej wiosną 2015 r. przed wejściem do drugiej izby parlamentu pod hasłem „zrobię z nimi porządek” polityczny zwierzchnik B. Nowackiej wskazał, że postulat jednoizbowego parlamentu zawsze był obecny w programie kierowanej przez niego partii. Ruch Palikota w wyborach parlamentarnych 2011 r. wystawił kandydatów wyłącznie do Sejmu, a pomysł ten podtrzymał także w nowej wersji Konstytucji<sup>4</sup> zaprezentowanej 3 maja 2015 r.<sup>5</sup> W kampanii wyborczej 2015 r. poparcie dla starej idei lewicy – likwidacji drugiej izby parlamentu wyrazili również czołowi działacze SLD. Przykładowo Stanisław Wziątek, poseł Sojuszu, stwierdził, że Senatu w obecnej formie nie opłaca się finansować. Izba bowiem pełni funkcję biura legislacyjnego, a jej działania koncentrują się głównie na wprowadzaniu poprawek nie o charakterze merytorycznym, tylko redakcyjnym<sup>6</sup>. A przecież nie tak dawno – niecały rok wcześniej – SLD proponowało, przy okazji wyborów samorządowych w 2014 r., aby prezydenci miast, burmistrzowie i wójtowie mogli łączyć swój mandat lokalny z mandatem senatorskim. Argumentowano wówczas, że skoro nie da się Senatu „jednak zlikwidować, to trzeba próbować go naprawić”<sup>7</sup>. W toku przedwyborczych debat zasadność dalszego funkcjonowania tej instytucji w dotychczasowym kształcie zakwestionował również Waldemar Witkowski, przewodniczący Unii Pracy (UP)<sup>8</sup>. Przywołując argument wysuwany przez własne stronnictwo ponad 20 lat wcześniej, polityk stwierdził, że Senat trzeba albo znieść, albo przekształcić w izbę samorządową, gdzie zasiadaliby przedstawiciele samorządów gospodarczych i terytorialnych<sup>9</sup>. Partia Razem – lewicowa formacja, która w elekcji parlamentarnej 2015 r. wystawiła samodzielnie listy do Sejmu we wszystkich okręgach wyborczych, a nie zgłosiła kandydatów do Sena-

<sup>4</sup> Janusz Palikot – kandydat na Prezydenta RP, *Nowa Konstytucja – tekst jednolity uwzględniający propozycje programowe i poprawki zgłoszone przez Twój Ruch*, 2015, s. 50.

<sup>5</sup> W Konstytucji przygotowanej przez Twój Ruch w 2015 r. dostrzec można pewną niekonsekwencję ze strony projektodawcy. Mimo że w rozdziale IV uznano wyłącznie jednoizbowy Sejm za organ władzy ustawodawczej w Rzeczypospolitej Polskiej, to aż w dziewięciu artykułach (art.: 58, 98, 115, 124, 180, 181, 187, 188, 213) znajduje się odniesienie do Senatu, Kancelarii Senatu lub senatorów. Przykładowo: „Tryb udzielania informacji, o których mowa w ust. 1 i 2 – czyli informacji o działalności organów władzy publicznej oraz osób pełniących funkcje publiczne – określają ustawy, a w odniesieniu do Sejmu i Senatu ich regulaminy (art. 58 ust. 4).

<sup>6</sup> M. Fabisiak, *Senat do likwidacji? Większość partii opowiada się za reformą izby wyższej*, „Wirtualna Polska” 7.10.2015, <http://wiadomosci.wp.pl/> (dostęp: 20.04.2016).

<sup>7</sup> Samorządowcy do Senatu! Materiał Koalicyjnego Komitetu Wyborczego „SLD Lewica Razem”.

<sup>8</sup> Unia Pracy przed wyborami parlamentarnymi zarządzonymi na 19 września 1993 r. stała na stanowisku likwidacji lub przekształcenia Senatu w Izbę Samorządową.

<sup>9</sup> Szósta poznańska debata „Usłysz głos swojego posła” w Radiu TOK FM 24.09.2015 r.

tu, przedstawiła lakoniczny postulat ograniczenia kadencyjności posłów i senatorów<sup>10</sup>. Nowo powstała partia Nowoczesna Ryszarda Petru opowiedziała się za zniesieniem drugiej izby parlamentu<sup>11</sup>. „Senat powinien stać na straży jakości prawa, a tak nie jest” – uzasadniła stanowisko Nowoczesnej w tej sprawie Joanna Szmidt, kandydatka do Sejmu<sup>12</sup>.

Znamienne, że formacje polityczne, które w parlamentarnej kampanii wyborczej 2015 r. postulowały zniesienie Senatu, rywalizowały o mandaty senatorskie. Przedstawiciele lewicy starali się przekonywać opinię publiczną, że istnienie izby drugiej parlamentu nie wynika z ich politycznego koniunkturalizmu, a przede wszystkim z braku większości konstytucyjnej w parlamencie<sup>13</sup>. Natomiast R. Petru prezentował opinie publiczne przede wszystkim kandydatów do Sejmu, a nie do Senatu<sup>14</sup>.

Stanowczy sprzeciw wobec pomysłów likwidacji Senatu wyraziło ugrupowanie Jarosława Kaczyńskiego. „Naszą tradycją od zawsze był dwuizbowy parlament. Poza tym sposób uchwalania ustaw już niejednokrotnie pokazał, że gdyby nie było Senatu, to liczba bubli prawnych byłaby jeszcze większa. Ten postulat nie jest najistotniejszą kwestią, a z jego realizacją nie wiążą się duże koszty”<sup>15</sup> – argumentowała stanowisko swojej partii Elżbieta Witek. Na konwencji programowej Prawa i Sprawiedliwości (PiS) oraz Zjednoczonej Prawicy w lipcu 2015 r. sprawie izby drugiej nie poświęcono zbyt wiele uwagi. Jednak przedstawiona wówczas propozycja zmiany była dość istotna. Zakładała ona bowiem wyraźne ograniczenie roli Senatu w procedurze referendum ogólnokrajowego w sprawach „o szczególnym znaczeniu dla państwa”. Wnioskowano, aby głosowaniem ludowym określonym w art. 125 Konstytucji z 2 kwietnia 1997 r., dotąd zarządzanym przez Sejm lub Prezydenta, za zgodą Senatu mógł zarządzać wyłącznie Prezydent po zasięgnięciu opinii Senatu<sup>16</sup>. Pomysł partii J. Kaczyńskiego wiązał się z utratą przez drugą izbę parlamentu bardzo istotnego uprawnienia, a mianowicie kompetencji ostatecznego rozstrzygnięcia o uruchomieniu ciągu czynności proceduralnych związanych z przeprowadzeniem referendum w ustalonym przez głowę państwa

<sup>10</sup> Razem inna polityka jest możliwa. Program wyborczy, s. 4.

<sup>11</sup> Nowa Polska teraz. Nowoczesna – kierunki programu, lipiec 2015, s. 11.

<sup>12</sup> Szósta poznańska debata „Usłysz głos...”.

<sup>13</sup> Ibidem.

<sup>14</sup> S. Klauziński, *Nowoczesna Ryszarda Petru z listami i komitetem*, „Gazeta Wyborcza”, 2.09.2015, nr 204, s. 4; S. Klauziński, *Kto jest kim na listach Petru*, „Gazeta Wyborcza”, 30.09.2015, nr 228, s. 6; A. Pawlicka, *Wabiki i klątwa Palikota. Nowoczesna – na listach są synowie znanych prezydentów miast, córka Jadwigi Staniszkis, wdowa smoleńska i byli politycy PO. Lider partii Ryszard Petru właśnie wyrusza w Polskę*, „Newsweek”, 21–27.09.2015, nr 39, s. 30–32.

<sup>15</sup> M. Fabisiak, *Senat do...*

<sup>16</sup> *Myśląc Polska – Konwencja programowa Prawa i Sprawiedliwości oraz zjednoczonej prawicy*, Katowice 3–5 lipca 2015, s. 48.

terminie i kształcie bądź niewyrażeniu na nie zgody<sup>17</sup>. Koncepcja zamiany „zgody” na „opinię”, która nie jest ze swej natury aktem mającym wiążące implikacje prawne, wyrażała niewątpliwie dążenie tej formacji politycznej do uzyskania przewagi władzy wykonawczej nad ustawodawczą.

Przed wyborami parlamentarnymi 2015 r. Platforma Obywatelska (PO) postulowała wprowadzenie mieszanego systemu wyborczego zarówno do Sejmu, jak i do Senatu, łączącego zalety jednomandatowych okręgów wyborczych i proporcjonalnego rozdziału mandatów. Jak uzasadniała partia Ewy Kopacz: „Doświadczenia naszych europejskich sąsiadów pokazują, że stosowanie takiego systemu jest możliwe i korzystne dla wzmacniania demokracji parlamentarnej”<sup>18</sup>.

Zważywszy na fakt, iż jednomandatowe okręgi wyborcze do Senatu zostały wprowadzone do polskiego ustawodawstwa w 2011 r. właśnie przez ekipę PO przy wsparciu Polskiego Stronnictwa Ludowego (PSL) i Polska Jest Najważniejsza (PJN), nie można oprzeć się wrażeniu, że politycy – niezależnie od opcji politycznej – najczęściej proponują rozwiązania korzystne<sup>19</sup> dla siebie samych lub mające spełnić oczekiwania elektoratu. Przykładowo, w okresie silnych napięć politycznych, wywołanych aferą Rywina, Platforma przedstawiła propozycję likwidacji Senatu w drodze referendum konstytucyjnego z inicjatywy obywateli pod hasłem „Powiedz 4 razy TAK! Dla Polski”<sup>20</sup>. Gdy ta formacja prowadziła w sondażach poparcia, korzystne dla niej okazały się okręgi jednomandatowe do Senatu. Spadek aprobaty dla partii rządzącej w rankingach zbiegł się z koncepcją mieszanego systemu wyborczego do obu członów legislatury.

Natomiast ludowcy – znani zwolennicy zmiany formuły drugiej izby parlamentu, czyli przekształcenia Senatu w Izbę Samorządową – w parlamentarnej elekcji wyborczej 2015 r. zadeklarowali, że o mandaty senatorów „ubiegać się będą kandydaci z PSL pochodzący głównie z lokalnych środowisk, pozostający zawsze blisko ludzkich spraw i codziennych potrzeb swoich sąsiadów”<sup>21</sup>.

<sup>17</sup> L. Garlicki, *Komentarz do art. 125 Konstytucji*, [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, red. L. Garlicki, Warszawa 2000, s. 8–10.

<sup>18</sup> *Polska Przyszłości – Program Platformy Obywatelskiej RP*, 2015, s. 84.

<sup>19</sup> Z. Romaszewski podkreślał: „Zafundowanie Polsce jednomandatowych okręgów w wyborach do Senatu w jednej turze uważam za wyraz cwaniactwa i niefrasobliwości nieliczącej się z interesami państwa. Szczególnie oburzające jest to, że projekt zawierający istotne zmiany ustrojowe był przygotowywany w tajemnicy przez PO i został wprowadzony do ustawy – Kodeks wyborczy, jako poprawka Senatu, w ostatniej chwili w przeddzień posiedzenia Senatu, tak że większość senatorów nie miała możliwości zapoznania się z nim przed debatą”. Z. Romaszewski, *Partyjne sztuczki z ordynacją, „Rzeczpospolita”* 21.01.2011, nr 16, s. A15.

<sup>20</sup> D. Tusk, *Referendum 2005. Powiedz 4xTAK! dla Polski*, Platforma Obywatelska, s. 14–19, Archiwum Partii Politycznych (dalej: APP), Platforma Obywatelska 2003–2006, s. 171–176.

<sup>21</sup> *Blisko ludzkich spraw – Deklaracja wyborcza PSL. Wybory parlamentarne 2015*, s. 6.

Senat – zgodnie z programem partii KORWiN<sup>22</sup> zaprezentowanym 17 października 2015 r. przez Przemysława Wiplera – powinien stać się najważniejszym organem stanowiącym ustawy. Mandatariusze drugiej izby parlamentu mieli być wybierani w liczbie dwóch z każdej z Ziemi na sześć lat. Przewidywano, że co trzy lata następowałby wybór senatora z danej Ziemi. Ugrupowanie J. Korwin-Mikkego postulowało, aby Senat stał się również instytucją, która stwierdza stan wojny lub ją wypowiada, zawiera pokój, wyraża zgodę na proponowane przez rząd kierunki polityki zagranicznej. W koncepcji zaprezentowanej przez partię KORWiN można zauważyć pewien wysiłek zmierzający do przywrócenia formuły staropolskiego Senatu: senatorowie wybierani z tzw. ziem uczestniczą w kształtowaniu polityki zagranicznej<sup>23</sup>.

Z kolei Michał Pilc w imieniu ruchu Kukiz'15<sup>24</sup> wskazywał, że Senat powinien być utrzymany w polskim porządku konstytucyjnym, chociażby ze względu na tradycję historyczną, natomiast należy zmienić jego formułę. Senat – odpowiednik dawnej Rady Królewskiej – powinien być ciałem doradczym Sejmu i Prezydenta, stanowiącym ochronę przed bubłami legislacyjnymi. W jego składzie mieliby zasiadać również byli prezydenci, premierzy, sędziowie Trybunału Konstytucyjnego, sędziowie Trybunału Stanu oraz przedstawiciele samorządów<sup>25</sup>. Niestety kandydat na posła z listy numer 7 nie sprecyzował, w jaki sposób organ wyłącznie doradczy miałby uzdrowić polski system prawny. Z kolei w przesłaniu znanego ekonomisty prof. Witolda Kieżuna do sympatyków ruchu Pawła Kukiza, które zaprezentowano podczas wrześniowej Konwencji „Potrafisz Polsko!” zorganizowanej w Warszawie, pojawił się postulat zmniejszenia liczby senatorów<sup>26</sup>.

Wydaje się, że formułowanie w każdej kampanii wyborczej obietnic, które i tak nie zostaną zrealizowane, to niestety wciąż obowiązujący standard.

<sup>22</sup> *Dumna bogata Polska. Program Partii KORWiN*. Koalicja Odnowy Rzeczypospolitej Wolność i Nadzieja, Warszawa – 17 października 2015, s. 8–9.

<sup>23</sup> Po śmierci Zygmunta Augusta w 1572 r. zaczęła się kształtować rola Senatu jako kierowniczego organu polityki zagranicznej Rzeczypospolitej. Zob. szerzej S. Grzybowski, *Udział Senatu w kształtowaniu polityki zagranicznej Rzeczypospolitej w drugiej połowie XVI wieku*, [w:] *Senat w Polsce. Dzieje i teraźniejszość*, red. K. Matwijowski, J. Pietrzak, Warszawa 1993, s. 60–62.

<sup>24</sup> Ruch Kukiz'15 nie przedstawił programu wyborczego, tylko strategię wyborczą, ponieważ „programy wyborcze to kłamstwo i oszustwo” – ocenił Paweł Kukiz. Zob. W. Czuchnowski, J. Harłukowicz, *Paweł Kukiz nie zawojował*, „Gazeta Wyborcza”, 29.06.2015, nr 149, s. 6.

<sup>25</sup> Szósta poznańska debata „Usłysz głos...”.

<sup>26</sup> Przesłanie prof. Witolda Kieżuna do uczestników Konwencji „Potrafisz Polsko!” 27.09.2015 r. w Warszawie, <https://www.youtube.com/watch?v=AiGm4iMCSE> (dostęp: 30.09.2015).

## 2. Komitety wyborcze

W kalendarzu wyborczym dla wyborów do Sejmu RP i Senatu RP zarządzonych na 25 października 2015 r.<sup>27</sup> określono, że termin zawiadomienia Państwowej Komisji Wyborczej o utworzeniu komitetów wyborczych (partii politycznych, koalicyjnych komitetów wyborczych, komitetów wyborczych wyborców) upływa 5 września 2015 r. Natomiast rejestracja kandydatów na senatorów będzie prowadzona do 15 września 2015 r. (godz. 24.00).

Państwowa Komisja Wyborcza w wyznaczonych terminach przyjęła zawiadomienia o utworzeniu 115 komitetów wyborczych (88 komitetów wyborczych wyborców; 25 komitetów partii politycznych i dwa komitety koalicji partii politycznych), z których 91 dokonało wpisu kandydatów na senatorów. Z różnych powodów 22 zawiązane komitety wyborcze (12 komitetów wyborczych wyborców<sup>28</sup>, dziewięć komitetów wyborczych partii politycznych<sup>29</sup> i jeden komitet koalicji partii politycznych<sup>30</sup>) nie zarejestrowały pretendentów do drugiej izby parlamentu. Natomiast dwa komitety po zarejestrowaniu uległy rozwiązaniu<sup>31</sup>.

202 W wyborach do drugiej izby parlamentu w 2015 r. żaden z utworzonych komitetów wyborczych nie zarejestrował kandydatów we wszystkich obwodach<sup>32</sup>. Tylko trzy partie polityczne zgłosiły swoich przedstawicieli do Senatu, przynajmniej w połowie okręgów wyborczych. Najlepszy wynik na tej płaszczyźnie osiągnęły dwa ugrupowania, które po wyborach 2005 r. trwale zdominowały polską scenę polityczną. Do walki o Senat PiS

<sup>27</sup> Zob. *Kalendarz wyborczy dla wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 25 października 2015 r.* – załącznik do postanowienia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z 17.07.2015 r. (Dz.U. z 2015 r., poz. 1017).

<sup>28</sup> Kandydatów na senatorów nie zarejestrowały Komitety Wyborcze Wyborców: Emeryci Mundurowi; Zjednoczeni dla Śląska; Anny Sikory; Moniki Marii Lachowicz; Nurt Odnowy; Pawła Piwowara; Porozumienie do Senatu; Potempa2015; Ruch Społeczny Waldemara Deski ku Praworządności i Sprawiedliwości; Veritas in Polonae; Zjednoczona Prawica; Zjednoczona Prawica + JOW.

<sup>29</sup> Kandydatów na senatorów nie zarejestrowały Komitety Wyborcze Partii Politycznych: Chrześcijańska Demokracja III Rzeczypospolitej Polskiej; Demokracja Bezpośrednia Obywatele Decydują; Jedność Narodu; Partia Razem; Polska Partia Pracy – Sierpień 80; „Przedsiębiorcza RP”; Stronnictwa Ludowego „Ojcowizna” RP; Stronnictwa Patriotycznego Polski i Polonii; Wspólnota.

<sup>30</sup> Kandydatów na senatorów nie zarejestrował Koalicyjny Komitet Wyborczy Zjednoczona Lewica.

<sup>31</sup> Były to Komitety Wyborcze Wyborców: Adama Pietrasa; Tomasza Wandzela.

<sup>32</sup> Obwieszczenie Państwowej Komisji Wyborczej z 27.10.2015 r. o wynikach wyborów do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w dniu 25.10.2015 r. (Dz.U. z 2015 r., poz. 1732).

wystawił 98 „wysłanników”. Natomiast PO była reprezentowana przez 83 delegatów. W porównaniu z wyborami z 2011 r. ugrupowanie J. Kaczyńskiego wysunęło pięciu kandydatów więcej, a partia E. Kopacz proponowała 10 pretendentów mniej<sup>33</sup>. W okręgach, w których PiS nie zgłosił swoich oficjalnych kandydatów, o miejsce w drugiej izbie parlamentu zabiegały osoby rekomendowane przez tę formację polityczną. Przedstawiciele ludowców rywalizowali o mandat senatora w 58 okręgach wyborczych, czyli w 10 mniej niż przed czterema laty. Reprezentacja pozostałych komitetów wyborczych partii politycznych stanowiła 52 osoby. Debiutująca na polskiej scenie politycznej Nowoczesna Ryszarda Petru<sup>34</sup> zdołała zgłosić do drugiej izby parlamentu 16 swoich adherentów, mimo że – o czym była wcześniej mowa – opowiadała się za likwidacją Senatu. Z kolei Komitet Wyborczy KORWiN założony przez nową partię KORWiN: Koalicja Odnowy Rzeczypospolitej Wolność i Nadzieja<sup>35</sup> do walki o Senat wystawił 10 pretendentów. Ugrupowania Kongres Nowej Prawicy i Narodowe Odrodzenie Polski były reprezentowane niemal przez taką samą liczbę kandydatów, tj. odpowiednio 10 i dziewięciu. Samoobrona i Polska Patriotyczna do wyborczej rywalizacji zgłosiły po dwóch stronników. Formacje: Biało-Czerwoni, Partia Demokratyczna – demokraci.pl, PIAST – Jedność Myśli Europejskich Narodów, Ruch Narodowy, Stronnictwo Pracy, Unia Polityki Realnej oraz Związek Słowiański zdołały wystawić do Senatu jedynie po jednym przedstawicielu. Natomiast obozom politycznym Chrześcijańska Demokracja III Rzeczypospolitej Polskiej, Demokracja Bezpośrednia, Jedność Narodu, Partia Razem, Polska Partia Pracy – Sierpień 80, Przedsiębiorcza Rzeczypospolitej Polskiej, Stronnictwo Ludowe „Ojcowizna” RP, Stronnictwo Patriotyczne Polski i Polonii, Wspólnota nie udało się zgłosić żadnego kandydata do Senatu.

W rywalizacji o miejsce w drugiej izbie polskiego parlamentu udział wzięło zaledwie 31 kandydatów Koalicyjnego Komitetu Wyborczego Zjednoczona Lewica SLD + TR + PPS + UP + Zieloni. Należy wskazać, że w wyborach parlamentarnych w 2011 r. Sojusz wystawił do Senatu 68 przedstawicieli.

<sup>33</sup> Por. K. Leszczyńska, *Polityczne aspekty wyborów do Senatu przeprowadzonych w dniu 9 października 2011 r.*, [w:] *Dylematy polskiej demokracji*, red. Ł. Danel, J. Kornaś, Kraków 2012, s. 278.

<sup>34</sup> Partię wpisano do ewidencji partii politycznych 25.08.2015 r. pod numerem 362. Na podstawie informacji uzyskanych w Sądzie Okręgowym w Warszawie – VII Wydział Cywilny Rejestrowy, 21.03.2016 r.

<sup>35</sup> Partię założono w styczniu 2015 r. przez część działaczy Kongresu Nowej Prawicy skupionej wokół Janusza Korwin-Mikkego, a zarejestrowano 23 czerwca 2015 r. pod numerem 343. Na podstawie informacji uzyskanych w Sądzie Okręgowym w Warszawie – VII Wydział Cywilny Rejestrowy, 21 marca 2016 r.

Żaden z utworzonych w 2015 r. komitetów wyborczych wyborców nie zdołał zarejestrować kandydatów co najmniej w połowie okręgów wyborczych. W tej grupie największą liczbę przedstawicieli do Senatu wystawił „Kukiz’15”. Jednak reprezentacja muzyka rockowego liczyła jedynie 10 osób. Wśród komitetów wyborczych wyborców dominowały komitety jednoosobowe. Państwowa Komisja Wyborcza zarejestrowała 62 takich przedsięwzięć.

Z powyższego wynika, że reprezentacja 17 komitetów partii politycznych i koalicji partii politycznej złożona z 322 osób (76,1%) ponad trzykrotnie zdominowała przedstawicieli 74 komitetów wyborczych wyborców skupiających 101 osób (23,9%).

**Tabela 1.** Wykaz Komitetów wyborczych partii politycznych, które zarejestrowały kandydatów na senatorów

| Nazwa zarejestrowanego komitetu<br>– Komitet Wyborczy     | Liczba kandydatów<br>na senatorów | Liczba uzyskanych<br>mandatów |
|-----------------------------------------------------------|-----------------------------------|-------------------------------|
| Biało-Czerwoni                                            | 1                                 | 0                             |
| „Chrześcijańska Demokracja III Rzeczypospolitej Polskiej” | 0                                 | 0                             |
| Demokracja Bezpośrednia Obywatele Decydują                | 0                                 | 0                             |
| Jedność Narodu                                            | 0                                 | 0                             |
| Kongres Nowej Prawicy                                     | 8                                 | 0                             |
| KORWiN                                                    | 10                                | 0                             |
| Narodowego Odrodzenia Polski                              | 7                                 | 0                             |
| Nowoczesna Ryszarda Petru                                 | 16                                | 0                             |
| Partia Demokratyczna – demokraci.pl                       | 1                                 | 0                             |
| Partia Razem                                              | 0                                 | 0                             |
| PIAST – Jedność Myśli Europejskich Narodów                | 1                                 | 0                             |
| Platforma Obywatelska RP                                  | 83                                | 34                            |
| Polska Partia Pracy – Sierpień 80                         | 0                                 | 0                             |
| Polska Patriotyczna                                       | 2                                 | 0                             |
| Polskie Stronnictwo Ludowe                                | 58                                | 1                             |
| Prawo i Sprawiedliwość                                    | 98                                | 61                            |
| „Przedsiębiorcza RP”                                      | 0                                 | 0                             |
| Ruch Narodowy                                             | 1                                 | 0                             |
| Samoobrona                                                | 2                                 | 0                             |
| Stronnictwa Ludowego „Ojcowizna” RP                       | 0                                 | 0                             |

| Nazwa zarejestrowanego komitetu<br>– Komitet Wyborczy | Liczba kandydatów<br>na senatorów | Liczba uzyskanych<br>mandatów |
|-------------------------------------------------------|-----------------------------------|-------------------------------|
| Stronnictwa Patriotycznego Polski i Polonii           | 0                                 | 0                             |
| Stronnictwa Pracy                                     | 1                                 | 0                             |
| Unia Polityki Realnej                                 | 1                                 | 0                             |
| Wspólnota                                             | 0                                 | 0                             |
| Związku Słowiańskiego                                 | 1                                 | 0                             |
|                                                       | Razem: 291                        | Razem: 96                     |

**Źródło:** opracowanie własne.

**Tabela 2.** Wykaz Komitetów wyborczych koalicji partii politycznych,  
które zarejestrowały kandydatów na senatorów

| Nazwa zarejestrowanego komitetu<br>– Koalicyjny Komitet Wyborczy | Liczba kandydatów<br>na senatorów | Liczba uzyskanych<br>mandatów |
|------------------------------------------------------------------|-----------------------------------|-------------------------------|
| Zjednoczona Lewica                                               | 0                                 | 0                             |
| Zjednoczona Lewica SLD + TR + PPS + UP<br>+ Zieloni              | 31                                | 0                             |
|                                                                  | Razem: 31                         | Razem: 0                      |

**Źródło:** opracowanie własne.

205

**Tabela 3.** Wykaz Komitetów wyborczych wyborców,  
które zarejestrowały kandydatów na senatorów

| Nazwa zarejestrowanego komitetu<br>– Komitet Wyborczy Wyborców | Liczba kandydatów<br>na senatorów | Liczba uzyskanych<br>mandatów |
|----------------------------------------------------------------|-----------------------------------|-------------------------------|
| Aleksandra Zbigniewa Ziolo                                     | 1                                 | 0                             |
| Alojzego Motylewskiego                                         | 1                                 | 0                             |
| Andrzeja Piechockiego                                          | 1                                 | 0                             |
| Anny Sikory                                                    | 0                                 | 0                             |
| Artura Maligłowski                                             | 1                                 | 0                             |
| Bezpartyjny i Niezależny Kamil Suchański                       | 1                                 | 0                             |
| Bezpartyjny Komitet Wyborczy Mariana<br>Pogody                 | 1                                 | 0                             |
| Bezpartyjny Marcin Muranda                                     | 1                                 | 0                             |
| Bogdana Bardzika                                               | 1                                 | 0                             |
| „Czartoryski” Zjednoczona Prawica                              | 1                                 | 0                             |
| Czykwin do Senatu                                              | 1                                 | 0                             |
| Danuty Marii Olejniczak                                        | 1                                 | 0                             |
| Demokracja Obywatelska Równe Szanse                            | 1                                 | 0                             |

Tabela 3 (cd.)

| Nazwa zarejestrowanego komitetu<br>– Komitet Wyborczy Wyborców     | Liczba kandydatów<br>na senatorów | Liczba uzyskanych<br>mandatów |
|--------------------------------------------------------------------|-----------------------------------|-------------------------------|
| Eligiusza Piotra Komarowskiego                                     | 1                                 | 0                             |
| Emeryci Mundurowi                                                  | 0                                 | 0                             |
| Forum Obywatelskie                                                 | 2                                 | 0                             |
| Franciszka Dezora                                                  | 1                                 | 0                             |
| Grzegorza Biereckiego                                              | 1                                 | 1                             |
| Grzegorza Brauna „Szczęść Boże!”                                   | 1                                 | 0                             |
| Grzegorza Rusieckiego                                              | 1                                 | 0                             |
| Heleny Hatki                                                       | 1                                 | 0                             |
| Jana Augustyna                                                     | 1                                 | 0                             |
| Janusza Wojciechowskiego                                           | 1                                 | 0                             |
| Jarosława Ligasa                                                   | 1                                 | 0                             |
| Jerzego Andrzejaka                                                 | 1                                 | 0                             |
| Jerzy Pokój                                                        | 1                                 | 0                             |
| JOW Bezpartyjni                                                    | 6                                 | 0                             |
| Józefa Franciszka Wójcika                                          | 1                                 | 0                             |
| Kalata dla Polski                                                  | 1                                 | 0                             |
| Kandydata na Senatora Jana Bobek                                   | 1                                 | 0                             |
| Kandydata na Senatora Krzysztofa Rdesta<br>„Jesteś Najważniejszy!” | 1                                 | 0                             |
| Kozera Ireneusz do Senatu                                          | 1                                 | 0                             |
| Krzysztofa Cugowskiego                                             | 1                                 | 0                             |
| Krzysztofa Sońty                                                   | 1                                 | 0                             |
| „Kukiz’15”                                                         | 9                                 | 0                             |
| KWW Kruzel Andrzej – Wasz Senator                                  | 2                                 | 0                             |
| Lidia Staroń – Zawsze po stronie ludzi                             | 1                                 | 1                             |
| Łukasza Gibały – „Niezależni do Senatu”                            | 3                                 | 0                             |
| Marka Borowskiego                                                  | 1                                 | 1                             |
| Marzeny Doroty Wróbel                                              | 1                                 | 0                             |
| Mateusz Kania – Program dla Śląska                                 | 1                                 | 0                             |
| Min. 15 zł/h Świeckie Państwo Zus<br>Max. 30%                      | 1                                 | 0                             |
| Mniejszość Niemiecka                                               | 3                                 | 0                             |
| Moniki Marii Lachowicz                                             | 0                                 | 0                             |

| Nazwa zarejestrowanego komitetu<br>– Komitet Wyborczy Wyborców     | Liczba kandydatów<br>na senatorów | Liczba uzyskanych<br>mandatów |
|--------------------------------------------------------------------|-----------------------------------|-------------------------------|
| Niezależnego Kandydata Prof. Ryszarda Barcika                      | 1                                 | 0                             |
| „Niezależni” Zdzisława Natanka                                     | 1                                 | 0                             |
| „Niezależny Senator Krzysztof Hauba”                               | 1                                 | 0                             |
| Nurt Odnowy                                                        | 0                                 | 0                             |
| Obremski – niezależny Senator z Wrocławia                          | 1                                 | 1                             |
| Obywatele do Parlamentu                                            | 3                                 | 0                             |
| Obywatele RP                                                       | 1                                 | 0                             |
| Pakt Obywatelski                                                   | 2                                 | 0                             |
| Pawła Piwowara                                                     | 0                                 | 0                             |
| Piotra Wągłowskiego                                                | 1                                 | 0                             |
| Piwowar’15 Stop Korupcji                                           | 1                                 | 0                             |
| PL 18 Sławomira Mocka                                              | 1                                 | 0                             |
| Polska Obywatelska                                                 | 2                                 | 0                             |
| Pomocna Dłoń – Bezrobocie                                          | 1                                 | 0                             |
| „Porozumienie dla Mazur”                                           | 1                                 | 0                             |
| Porozumienie do Senatu                                             | 0                                 | 0                             |
| Potempa2015                                                        | 0                                 | 0                             |
| Profesor Maksymowicz. Zdrowie w Regionie                           | 1                                 | 0                             |
| Rafał Stachura do Senatu                                           | 1                                 | 0                             |
| Razem do Senatu                                                    | 1                                 | 0                             |
| Razem Podhale Spisz Orawa                                          | 1                                 | 0                             |
| Razem z Lidią Błądek                                               | 1                                 | 0                             |
| Roberta Macieja Smoktunowicza                                      | 1                                 | 0                             |
| Ruch Społeczny Rzeczypospolitej Polskiej                           | 2                                 | 0                             |
| Ruch Społeczny Waldemara Deski Ku Praworządności i Sprawiedliwości | 0                                 | 0                             |
| Sikorowski’15                                                      | 1                                 | 0                             |
| Sławomira Preissa                                                  | 1                                 | 0                             |
| Spanski Naszym Senatorem                                           | 1                                 | 0                             |
| Społecznej Demokracji                                              | 1                                 | 0                             |
| Spoza Sitwy                                                        | 1                                 | 0                             |
| Stanisława Jacka Mazurkiewicza                                     | 1                                 | 0                             |
| Ślonzoki Razem                                                     | 2                                 | 0                             |

Tabela 3 (cd.)

| Nazwa zarejestrowanego komitetu<br>– Komitet Wyborczy Wyborców          | Liczba kandydatów<br>na senatorów | Liczba uzyskanych<br>mandatów |
|-------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------|-------------------------------|
| Tadeusza Ferenca „Rozwój Podkarpacia”                                   | 1                                 | 0                             |
| Veritas in Polonae                                                      | 0                                 | 0                             |
| Zbigniew Giżyński do Senatu                                             | 1                                 | 0                             |
| Zbigniewa Stonogi                                                       | 1                                 | 0                             |
| Zjednoczeni dla Śląska                                                  | 0                                 | 0                             |
| Zjednoczona Prawica                                                     | 0                                 | 0                             |
| Zjednoczona Prawica + JOW                                               | 0                                 | 0                             |
| Nazwa zarejestrowanego komitetu – Obywatelski Komitet Wyborczy Wyborców |                                   |                               |
| Łukasza Rocha Cudaka                                                    | 1                                 | 0                             |
| Polskie Rodziny Razem                                                   | 3                                 | 0                             |
| Romana Giertycha                                                        | 1                                 | 0                             |

Źródło: opracowanie własne.

208

Państwowa Komisja Wyborcza zarejestrowała 423 kandydatów na senatorów. O mandat w drugiej izbie parlamentu rywalizowało 365 mężczyzn (86,29%) i zaledwie 58 kobiet (13,71%). Najwięcej kobiet aspirowało do Senatu z ramienia PiS (13 na 98 kandydatów) oraz PSL – 10 na 57 kandydatów. Na drugim miejscu pod względem nominalnej liczby kobiet ubiegających się o mandat senatora znalazła się Platforma z ośmioma kandydatkami na 83 kandydatów. Zjednoczona Lewica SLD + TR + PPS + UP + Zieloni oraz Nowoczesna Ryszarda Petru zgłosiły po cztery pretendentki do Senatu w adekwatnie 31 i 16 okręgach. Komitety Wyborcze Narodowego Odrodzenia Polski i Ruch Narodowy do walki o mandaty senatorskie wytypowały wyłącznie kobiety: odpowiednio siedem i jedną. Partia KORWiN – wykorzystując brak mechanizmu wyrównującego szanse kobiet i mężczyzn w wyborach do Senatu – nie zarekomendowała żadnej swojej zwolenniczki do izby drugiej parlamentu. Nieobecność przedstawicielek płci żeńskiej kandydujących, pod szyldem tej formacji, do Senatu doskonale wpisywała się w retorykę Janusza Korwin-Mikkego, że „kobiety na ogół wolą zajmować się sprawami domu i dzieci – bo tam są one Paniami”<sup>36</sup> i z pewnością dlatego „nie powinny mieć prawa do głosowania w wyborach”<sup>37</sup>. Ruch Kukiz’15 wystawił jedną kandydat-

<sup>36</sup> Janusz Korwin-Mikke – blog oficjalny, felieton zatytułowany: *Czym jest kobieta?*, 8.03.2009, <http://korwin-mikke.blog.onet.pl> (dostęp: 8.03.2010).

<sup>37</sup> Wypowiedź J. Korwin-Mikkego w programie *Kwadrans po ósmej*, emitowanym przez stację TVP1 26.05.2010 r.

kę na 10 osób kandydujących do izby drugiej parlamentu. W aż 57 na 100 okręgów wyborczych do Senatu wyborcy nie otrzymali szansy zagłosowania na kobiety<sup>38</sup>. Natomiast swego rodzaju nowością w elekcji parlamentarnej 2015 r. okazały się dwa okręgi (numer 44<sup>39</sup> i 54<sup>40</sup>), w których do walki o mandat senatora stanęły wyłącznie przedstawicielki płci żeńskiej. I chociaż ów fakt niewątpliwie był rezultatem przypadku, a nie planowanego wcześniej działania, to bezsprzecznie zasługuje na podkreślenie.

W wyborach do Senatu w 2015 r. na jeden mandat senatorski przypadało od dwóch do ośmiu kandydatów. Tylko w jednym obwodzie do rywalizacji o miejsce w drugiej izbie parlamentu stanęło osiem osób. Natomiast w dziewięciu okręgach o mandat senatora walczyło po dwóch kandydatów. Niemal w jednej trzeciej okręgów o pełnomocnictwo wyborców ubiegały się po trzy osoby. W okręgach wyborczych, w których zarejestrowano dwóch kandydatów, walka rozegrała się pomiędzy: PiS – PO (czterokrotnie); PiS – PSL (dwukrotnie); PO – kandydat niezależny popierany przez Zjednoczoną Prawicę (m.in. PiS i Polski Razem); PiS – kandydat niezależny popierany przez środowiska wielopartyjne (PO, PSL, SLD). Wypada dodać, że kandydatem niezależnym rekomendowanym zarówno przez ugrupowanie J. Kaczyńskiego, jak i formacje Jarosława Gowina oraz Zbigniewa Ziobro był Jarosław Obremski, senator VIII kadencji, który w wyborach parlamentarnych roku 2011 został zgłoszony przez Komitet Wyborczy Wyborców Rafał Dutkiewicz, wchodzący w skład ruchu Unia Prezydentów – Obywatele do Senatu. Adam Lipiński, wiceprezes PiS, podkreślił, że „Obremski cieszy się pełnym zaufaniem PiS m.in. jako człowiek Solidarności”<sup>41</sup>. Natomiast kandydatem niezależnym popieranym przez środowiska Platformy, Sojuszu i ludowców okazał się Eugeniusz Czykwin. W okręgu wyborczym nr 61, w którym w 2015 r. kandydował wieloletni poseł lewicy<sup>42</sup> z województwa podlaskiego i zarazem działacz społeczności prawosławnej i mniejszości białoruskiej, mandat senatorski sprawował Włodzimierz Cimoszewicz, który w 2011 r. także startował z własnego komitetu i był popierany przez PO, PSL i SLD, a z udziału w ostatnich wyborach parlamentarnych zrezygnował.

<sup>38</sup> Por.: A. Chełstowska, M. Druciarek, A. Niżyńska, N. Skoczylas, *Udział kobiet w wyborach parlamentarnych w 2015 roku. Wyniki monitoringu obserwatorium równości płci*, Warszawa 2015, s. 13.

<sup>39</sup> Okręg wyborczy numer 44 – część miasta na prawach powiatu: Warszawa: Białołęka, Bielany, Śródmieście, Żoliborz.

<sup>40</sup> Okręg wyborczy numer 54 – powiaty: leżajski, niżański, stalowowolski, tarnobrzegi oraz miasto na prawach powiatu (Tarnobrzeg).

<sup>41</sup> Prawo i Sprawiedliwość przedstawiło kandydatów na posłów i senatorów z dolnośląskich okręgów, „wDolnym Śląsku.pl”, 15.09.2015, <http://wdolnymslasku.pl/wydarzenia/2752> (dostęp: 18.09.2015).

<sup>42</sup> Józef Czykwin był posłem na Sejm PRL i RP IX, X, I, IV, V, VI i VII kadencji.

**Tabela 4.** Liczba kandydatów ubiegających się o mandat w poszczególnych okręgach

| Liczba kandydatów ubiegających się w okręgu o mandat senatora | Liczba okręgów, w których zgłoszono określoną (w pierwszej rubryce tabeli) liczbę kandydatów |
|---------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1                                                             | 0                                                                                            |
| 2                                                             | 9                                                                                            |
| 3                                                             | 31                                                                                           |
| 4                                                             | 20                                                                                           |
| 5                                                             | 17                                                                                           |
| 6                                                             | 13                                                                                           |
| 7                                                             | 9                                                                                            |
| 8                                                             | 1                                                                                            |

**Źródło:** opracowanie własne.

### 3. Rywalizacja wyborcza o Senat

210

W wyborach do Senatu w 2015 r. po raz drugi obowiązywały okręgi jednomandatowe. Elekcja „według zasady większości”<sup>43</sup> polega na tym, że mandat przypada wyłącznie kandydatowi, który uzyskał największe poparcie głosujących. O wygranej może zdecydować minimalna przewaga głosów (nawet jeden głos). Obowiązuje zasada „zwycięzca bierze wszystko”. Kandydaci nie mogą liczyć, że pomoże im „jedyńka” na liście. Między innymi dlatego wśród polskich polityków Senat nie jest zbyt popularny. Tę tezę potwierdza np. wypowiedź jednego z posłów PiS na Podkarpaciu odnośnie do podziału miejsc wybieralnych pomiędzy kandydatami stronnictwa J. Kaczyńskiego a kanapowymi ugrupowaniami J. Gowina i Z. Ziobry, którzy w elekcji parlamentarnej 2015 r. startowali pod jednym szyldem partyjnym. „Przystawki wyślijmy do Senatu, bo Senat się nie liczy. Sejmu im nie powinniśmy dawać po tym, gdy nas trzy lata temu zdradzili, a potem próbowali dobić [...]”<sup>44</sup>.

Stosunkowo niewielka popularność drugiej izby parlamentu wśród polityków nie jest jednak równoznaczna z brakiem chętnych do ubiegania się o mandat senatora. Można bowiem zwerbować jakąś mniej lub bardziej znaną twarz ze świata sztuki, jak Anna Chodakowska (PiS), Tadeusz Ross (PO), czy nauki: Jan Żaryn (PiS), Monika Płatek (ZL). Są też stale

<sup>43</sup> Zob. art. 256 ustawy z 5.01.2011 r. – Kodeks wyborczy (Dz.U. Nr 21, poz. 112).

<sup>44</sup> M. Bujara, B. Kubaś, W. Bielawa, M. Kozioł, T. Dybalski, *PiS-owskie boje i wojenki o miejsca na listach Sejmu i Senatu*, „Gazeta Wyborcza”, 19.06.2015, nr 141, s. 7.

na podorędziu samorządowcy – chętni do wejścia „przez Senat” w świat wielkiej polityki: Joanna Agatowska (ZL), Mieczysław Bagiński (PSL), Tadeusz Ferenc (KWW Tadeusza Ferenc „Rozwój Podkarpacia”, popierany przez PO, SLD i Nowoczesną), Paweł Nakonieczny (PO), Robert Paluch (PiS). A wszystko to w myśl zasady: potencjał i możliwości poszczególnych kandydatów kształtują dynamikę wyborów.

Największa rywalizacja w elekcji do Senatu toczyła się w okręgach, w których supremacja komitetów dwóch największych partii politycznych, czyli PO i PiS, była niewielka. Analiza wyników wyborczych z dnia 25 października 2015 r. upoważnia do stwierdzenia, że w pięciu obwodach różnice głosów oddanych na najbardziej popularnych kandydatów były niższe niż 1%. Natomiast aż w 13 okręgach nie przekroczyły progu 3% głosów. Przewagę minimalnych zwycięstw na obu wymienionych pułapach uzyskali przedstawiciele ugrupowania J. Kaczyńskiego (dziesięć na osiem przypadków). W skali całego kraju najbardziej zbliżone wyniki w wyborach do Senatu osiągnęli pretendenci, którzy ubiegali się o mandat w województwie wielkopolskim (okręg nr 94<sup>45</sup>). Zwolennikami Mariana Poślednika (PO) było 28,76% wyborców. Adama Kośmidera (PiS) poparło 28,52% głosujących. O zwycięstwie przedstawiciela PO nad reprezentantem PiS przesądziło 275 wyborców (0,24%). Drugi minimalny rozsiew głosów w walce o Senat odnotowano w województwie pomorskim (okręg nr 66<sup>46</sup>), gdzie Antoni Szymański (PiS) pokonał swojego największego konkurenta Patryka Gabriela (PO) zaledwie 421 głosami (0,35%). W gronie kandydatów na senatorów, którzy wywalczyli mandaty niewielką różnicą głosów, znalazł się również były szef SLD, który w tej elekcji parlamentarnej zadebiutował w barwach PO. W województwie zachodniopomorskim (okręg wyborczy nr 98) wolumen poparcia między G. Napieralskim (PO) a Edwardem Kosmałem (PiS) wynosił jedynie 0,38%. Nowy reprezentant Platformy uzyskał miejsce w drugiej izbie przewagą 701 głosów. Wbrew przewidywaniom publicystki Renaty Grochal „wyliniały lis” z politycznego transferu zdołał jednak pokonać PiS<sup>47</sup>. Natomiast Adam Bisztyga (PO), który w 2011 r. przegrał w Krakowie o włos (okręg nr 30<sup>48</sup>) z Andrzejem Pajakiem (PiS), tj. zaledwie 82 głosami (0,04%)<sup>49</sup>, tym razem został zdeklasowany przez swojego dawnego rywala różnicą 54 608 głosów (20,4%).

<sup>45</sup> Powiaty: gostyński, krościański, leszczyński, rawicki oraz miasto na prawach powiatu: Leszno.

<sup>46</sup> Powiaty: gdański, starogardzki, tczewski.

<sup>47</sup> R. Grochal, *Wyliniałe listy to za mało, by pokonać PiS*, „Gazeta Wyborcza”, 4.09.2015, nr 206, s. 2.

<sup>48</sup> Powiaty: chrzanowski, myślenicki, oświęcimski, suski, wadowicki.

<sup>49</sup> Obwieszczenie Państwowej Komisji Wyborczej z 11.10.2011 r. o wynikach wyborów do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w dniu 9.10.2011 r. (Dz.U. Nr 218, poz. 1295).

Z kolei największą dysproporcję głosów ważnych pomiędzy kandydatami do Senatu odnotowano w Poznaniu (okręg nr 91<sup>50</sup>). O zwycięstwie Jadwigi Rotnickiej (PO) nad Stanisławem Mikołajczykiem (PiS) zadecydowało aż 83 809 wyborców (34,3%). Na drugim miejscu znaleźli się pretendenci do drugiej izby parlamentu z Małopolski (okręg nr 37<sup>51</sup>). Różnica poparcia pomiędzy Stanisławem Kogutem (PiS) a Tadeuszem Nowakiem wynosiła 76 377 głosów (45,6%). Na trzecim zaś usytuowali się kandydaci do ławy senatorskiej z województwa podkarpackiego (okręg nr 58<sup>52</sup>), w którym Mieczysław Golba (PiS) pokonał Alicję Zofię Zając (PSL) przewagą 62 496 głosów (32,44%). Wszyscy wymienieni zwycięzcy bez względu na to, z jakim poparciem weszli do Senatu, mieli jeden wspólny wyróżnik, a mianowicie byli aktualnymi lub byłymi – jak A. Szymański – parlamentarzystami.

W kampanii do Senatu w 2015 r. pierwszoplanową rolę odegrały partie polityczne. Jednak najbardziej spektakularne pojedynki wyborcze, które notabene miały miejsce w województwie mazowieckim, były udziałem nie tylko „platformersów” i „pisowców”. W okręgu nr 50<sup>53</sup> konkurowało ze sobą dwoje polityków związanych w przeszłości z PiS. Jednak Adam Bielan, mający oficjalną rekomendację samego prezesa J. Kaczyńskiego, uzyskał ponad czterokrotnie większe poparcie niż Marzena Wróbel startująca z własnego komitetu wyborczego. Przedstawiciel PiS zdobył akceptację 77 912 wyborców. Kandydatka niezależna otrzymała 16 832 głosów poparcia. W jednym z podwarszawskich okręgów wyborczym (okręg nr 41<sup>54</sup>) stanęło w szranki do Senatu dwoje „medialnych” prawników. Roman Giertych jako formalnie niezależny kandydat rywalizował z prof. Moniką Płatek reprezentującą Zjednoczoną Lewicę. „Profesor Monika Płatek to alternatywa dla Romana Giertycha” – wskazała B. Nowacka<sup>55</sup>. Mimo że były szef LPR z pojedynku wyborczego „jurystów” wyszedł zwycięsko stosunkiem głosów 51 289 : 33 155, to nie zdołał pokonać Konstantego Radziwiłła (PiS), za którym opowiedziało się prawie sto tysięcy wyborców (99 875). Bardzo emocjonująca walka wyborcza rozegrała się w warszawsko-śródmiejskim okręgu (okręg nr 44<sup>56</sup>), gdzie o miejsce

<sup>50</sup> Miasto na prawach powiatu: Poznań.

<sup>51</sup> Powiaty: gorlicki, nowosądecki oraz miasto na prawach powiatu: Nowy Sącz.

<sup>52</sup> Powiaty: bieszczadzki, jarosławski, leski, lubaczowski, przemyski, przeworski, sanocki oraz miasto na prawach powiatu: Przemyśl.

<sup>53</sup> Powiaty: lipski, radomski, szydłowiecki, zwoleniński, oraz miasto na prawach powiatu: Radom.

<sup>54</sup> Powiaty: grodziski, otwocki, piaseczyński, pruszkowski.

<sup>55</sup> Zjednoczona Lewica@Zjed\_Lewica, 8.09.2015.

<sup>56</sup> Część miasta na prawach powiatu Warszawa: Białołęka, Bielany, Śródmieście, Żoliborz.

w drugiej izbie parlamentu ubiegała się senator Barbara Borys-Damiećka i córka generała Władysława Andersa, Anna Maria Anders. Przedstawicielka PO zdobyła 164 735 głosów poparcia. Na reprezentantkę PiS zagłosowało nieco ponad 10 tys. wyborców mniej – 154 746. Przy okazji warto wspomnieć, że były to dwa z trzech najlepszych rezultatów uzyskanych w wyborach do Senatu w roku 2015. Skala poparcia udzielonego A.M. Anders jednoznacznie dowodzi, że zasada większości względnej i jednomandatowe okręgi wyborcze są dysfunkcjonalne, ponieważ nie odzwierciedlają rzeczywistej woli wyborców<sup>57</sup>, a konkretnie nie przekładają preferencji wyborczych na wyniki wyborów. Czyż nie jest paradoksem, że można nie uzyskać mandatu senatora z trzecim największym poparciem w Polsce? Nie mniej emocjonująca batalia była także w prawobrzeżnych dzielnicach stolicy (okręg nr 42<sup>58</sup>), w których Marek Borowski, senator niezależny z poparciem udzielonym przez PO i SLD, rywalizował z Piotrem Łukaszem Andrzejewskim (PiS), mandatariuszem Senatu I–VI kadencji. Stosunkiem głosów 124 064 do 80 356 współzałożyciel Socjaldemokracji Rzeczypospolitej Polskiej (o PZPR-owskim rodowodzie)<sup>59</sup> pokonał działacza opozycji demokratycznej w PRL. Należy podkreślić, że było to już drugie zwycięstwo M. Borowskiego w wyborach do Senatu odniesione niejako w tym samym stylu, wygrał tu bowiem też w 2011 r. ze Zbigniewem Romaszewskim (PiS), działaczem opozycji demokratycznej w PRL, który w drugiej izbie parlamentu zasiadał nieprzerwanie od 1989 r.

213

Kilka czynników wpłynęło na to, że wybory do Senatu w 2015 r. po raz kolejny z rządu zostały zdominowane przez PiS i PO. Do najważniejszych z nich zaliczyć można dychotomiczny charakter polskiej sceny politycznej, który ukształtował się w wyniku wyborów parlamentarnych w 2005 r. („pisowcy” kontra „platformersi”), wysuwanie coraz mniejszej liczby kandydatów przez wyraźnie tracących polityczne znaczenie ludowców i socjaldemokratów oraz wystawianie znikomej liczby pretendentów lub niewystawianie ich wcale przez pozostałe formacje polityczne. W związku z tym wyborca najczęściej głosował, zgodnie z własnymi preferencjami, na kandydata PiS albo PO lub z braku alternatywy udzielał poparcia reprezentantowi ugrupowania J. Kaczyńskiego czy też E. Kopacz. Przedstawiciele pozostałych komitetów wyborczych, w tym komitetów wyborczych wyborców, odegrali epizodyczne role.

<sup>57</sup> E. Gdulewicz, W. Kręcis, *Ustrój polityczny Wielkiej Brytanii*, [w:] *Ustroje państw współczesnych*, red. W. Skrzydło, Lublin 2002, s. 27.

<sup>58</sup> Część miasta na prawach powiatu Warszawa: Praga Południe, Praga Północ, Rembertów, Targówek, Wesoła.

<sup>59</sup> K. Leszczyńska, *Socjaldemokraci w rządach III RP*, [w:] *Doktryna i ruch socjaldemokratyczny. Historia i współczesność*, red. E. Olszewski, Puławy 2001, s. 432.

Przeprowadzona analiza pozwala stwierdzić, że w dalszym ciągu dość głęboko zakorzeniona jest wiara w mit zwycięstwa autorytetów spoza rozdania szefów formacji politycznych, do czego niewątpliwie przyczyniały się także poglądy na temat JOW-ów głoszone przez P. Kukiza<sup>60</sup>, rockowego muzyka. Powyższa teza wynika m.in. z konfrontacji danych liczbowych zawartych w obwieszczeniach Państwowej Komisji Wyborczej. W 2011 r. pod szyldem komitetów wyborczych wyborców do Senatu startowało 118 kandydatów, natomiast w 2015 r. takich osób było 101.

Powody walki o mandat senatora, bez względu na to, kto i z jakiego komitetu (partii, koalicji partii czy wyborców) startował, były różnorodne, choć zazwyczaj wzniosłe. A.M. Anders na kilka miesięcy przed wyborami deklarowała: „Chciałabym wzbudzić patriotyzm w Polakach, żeby Polacy byli dumni z tego, że są Polakami, żeby ojciec był dumny, że robię to, czego on nie mógł zrobić [...]”<sup>61</sup>. Zaś utrzymany w podobnym tonie jej slogan wyborczy brzmiał: „[...] pragnę dokończyć dzieło mojego ojca”<sup>62</sup>. Fakt ubiegania się o drugą kadencję Aleksander Pocięj uzasadniał zauroczeniem historią starożytnego Rzymu i funkcją senatora. Reprezentant PO wskazywał: „To dla mnie najlepiej brzmiąca nazwa wykonywanej funkcji, jaka może być – większa niż prezydent. Bycie senatorem to moje jedyne prawdziwe marzenie”<sup>63</sup>. Z wypowiedzi W. Pawłaka, dwukrotnego premiera i wieloletniego posła, wynikało – o czym będzie dalej mowa – iż Senat stanie się jego sposobem na polityczną emeryturę<sup>64</sup>. W podobnym tonie, choć zdecydowanie bardziej lakonicznie, uzasadnił swój start do drugiej izby parlamentu Jerzy Fedorowicz (PO): „mija trzecia kadencja mojej pracy w Sejmie RP. Postanowiłem zrobić kolejny krok i kandydować do Senatu RP”<sup>65</sup>. Krzysztof Cugowski drugi z rzędu start w wyborach parlamentarnych motywował chęcią zrealizowania kolejnych działań i projektów na rzecz Lublina i Lubelszczyzny: „Mieszkańcy Lublina i Lublin potrzebują zmian, dobrych zmian. Zmian, które będą odczuwalne

<sup>60</sup> Sukces wielkiego zwolennika jednomandatowych okręgów wyborczych (JOW-ów) w pierwszej turze wyborów prezydenckich w 2015 r. doprowadził do referendum ogólnokrajowego, w którym jedno z pytań brzmiało: czy jest Pani/Pan za wprowadzeniem jednomandatowych okręgów wyborczych w wyborach do Sejmu?

<sup>61</sup> Wypowiedź Anny Marii Anders w reportażu *Śladami generała Władysława Andersa* przedstawionym w programie *Dzień dobry TVN* przez stację TVN 12.04.2015 r.

<sup>62</sup> Materiał Komitetu Wyborczego Prawo i Sprawiedliwość.

<sup>63</sup> M. Dziedzic, *Wycofany, zadumany, zacołany*, „Polityka”, 12.08–18.08.2015, nr 33, s. 23.

<sup>64</sup> *Pawlak woli Senat. W Sejmie chce „dać szansę młodym”*, <http://www.tvn24.pl/wiadomosci-z-kraju/3/waldemar-pawlak-chce-ubiegac-sie-o-mandat-senatora,556050.html> (dostęp: 3.07.2015).

<sup>65</sup> Zob. *Podsumowanie*, 23 września 2015, Blog Jerzego Fedorowicza, <http://fedorowicz.blog.onet.pl> (dostęp: 27.09.2015).

i zauważalne”<sup>66</sup> – wskazywał charyzmatyczny wokalista Budki Suflera. Z kolei Barbara Wrzesińska, szefowa kaliskiego klubu „Amazonki” i była wiceprzewodnicząca Rady Miejskiej Kalisza kandydująca z ramienia Nowoczesnej Ryszarda Petru, swoją obecność w Senacie uzasadniała potrzebą działań na rzecz ochrony zdrowia, profilaktyki, walki z chorobami nowotworowymi: „Bo to jest miejsce, w którym można wiele zdziałać, przeznaczone dla takich ludzi jak ja, czyli społeczników”<sup>67</sup> – powiedziała przedstawicielka ugrupowania, które kategorycznie opowiedziało się za zniesieniem drugiej izby parlamentu.

Natomiast dla tych, którzy w wyniku decyzji władz partii lub z własnej inicjatywy znaleźli się na bocznym torze w polityce lub na skutek takich czy innych okoliczności przestali być jej uczestnikami, start w wyborach do drugiej izby parlamentu dawał szansę na powrót do politycznej gry. „Jestem gotowy wycofać się na drugi, trzeci plan. Jestem gotowy wystartować do Senatu”<sup>68</sup> – oświadczył wyraźnie zdesperowany Zbigniew Ziobro na kilkanaście dni przed zawarciem porozumienia o współpracy pomiędzy PiS–PR–SP z 19 lipca 2014 r.<sup>69</sup>, mającego stworzyć silną alternatywę dla rządu koalicji PO–PSL. Zbigniew Girzyński, który z szeregów PiS odszedł w grudniu 2014 r. w wyniku afery z „kilometrówkami” poselskimi w zagranicznych delegacjach<sup>70</sup>, wprowadził podjął ostateczną decyzję o wycofaniu się z czynnej polityki, ale wystartował do Senatu jako niezależny. „Uległem namowom ważnych dla mnie osób z Torunia”<sup>71</sup> – poinformował dość enigmatycznie poseł VII kadencji Sejmu. Dwukrotny premier i wicepremier Waldemar Pawlak, funkcjonujący poza głównym nurtem polityki parlamentarnej po przegranych wyborach na prezesa PSL w listopadzie 2012 r., zrezygnował ze startu do Sejmu i walczył

<sup>66</sup> Krzysztof Cugowski – dlaczego kandyduje?, <http://krzysztofugowski.pl/kww> (dostęp: 25.09.2015).

<sup>67</sup> Barbara Wrzesińska kandydatką Nowoczesnej do Senatu, <http://www.calisia.pl> (dostęp: 25.09.2015).

<sup>68</sup> Wypowiedź Z. Ziobry w programie *Jeden na jeden*, emitowanym przez stację TVN 8.07.2014 r.

<sup>69</sup> „Strony Porozumienia zobowiązują się, że w nadchodzących wyborach samorządowych, które zostaną zarządzane na dzień 16 listopada 2014 roku oraz w wyborach parlamentarnych przypadających w 2015 roku wystawią swoich kandydatów z listy Prawa i Sprawiedliwości. [...] Integralną częścią umowy będzie Aneks nr 1”. Zob. *Porozumienie pomiędzy Prawem i Sprawiedliwością, Polską Razem oraz Solidarną Polską z dnia 19 lipca 2014 roku*, <http://polskarazem.pl/polska-razem-zawarla-porozumienie-z-pis-i-sp> (dostęp: 20.08.2014).

<sup>70</sup> Gdy okazało się, że poseł Z. Girzyński ponad 13 tys. zł rozliczył jako wyjazd samochodem, a leciał samolotem, oddał pieniądze do kasy Kancelarii Sejmu.

<sup>71</sup> A. Kondzińska, *Girzyński: Uległem namowom z Torunia*, „Gazeta Wyborcza”, 30.09.2015, nr 228, s. 13.

o mandat senatora ze swojego macierzystego okręgu płockiego<sup>72</sup>. Fakt, że poseł zasiadający w Sejmie nieprzerwanie od 26 lat zdecydował się kandydować do Senatu, mógł wskazywać, iż nie był do końca pewny przekroczenia przez ludowców pięcioprocentowego progu wyborczego lub chciał uniknąć dalszej eskalacji konfliktu z obecnym szefem partii Januszem Piechocińskim. Jednak oficjalnym powodem takiej decyzji była potrzeba reorganizacji, by dać szansę w polityce ludziom młodym. „Patrzę na moich starszych kolegów, którzy też swego czasu zmieniali swoje miejsce w szyku. Jak pamiętam, na początku transformacji Kazimierz Olesiak miał pięćdziesiąt kilka lat, był wtedy prezesem PSL «Odrodzenie» i przeszedł na inne pole. I tak się ten czas i życie potoczyły, że dzisiaj jestem też w takim wieku, gdzie trzeba myśleć o przegrupowaniu i wysuwać na pierwszy front ludzi młodych, dynamicznych, którzy podejmą wyzwanie i będą je rozwijać” – podkreślił W. Pawlak<sup>73</sup>. Grzegorz Napieralski, który nie miał najmniejszych szans – według sondaży – na wejście ze swoją nową partią Biało-Czerwoni<sup>74</sup> do Sejmu, zdecydował się na start do Senatu z ramienia Platformy w okręgu nr 98<sup>75</sup>. „To nowe otwarcie” – podkreślił były szef SLD i jeszcze niedawno ostry krytyk rządu PO–PSL, a następnie dodał, że liczy, „iż to, co się dzisiaj zaczyna, będzie trwać”<sup>76</sup>. Zasadnicza zmiana „frontu” politycznego przez dawnego kandydata lewicy na prezydenta RP w 2010 r. wywołała lawinę komentarzy wśród polityków i obserwatorów polskiej sceny politycznej. Przez niektórych wyborców Sojuszu G. Napieralski został określony mianem zdrajcy<sup>77</sup>.

Próbę powrotu do polityki „przez Senat” podjął Roman Giertych. Wiceprezes i minister edukacji narodowej w rządzie J. Kaczyńskiego publicznie ogłosił, iż zamierza startować do Senatu jako kandydat niezależny z poparciem „każdej partii z wyjątkiem PiS” po to, by „po-krzyżować powrót PiS do władzy”<sup>78</sup>. Na kilka miesięcy przed wybora-

<sup>72</sup> Powiaty: gostyniński, płocki, sierpecki, sochaczewski, żyrardowski oraz miasto na prawach powiatu: Płock.

<sup>73</sup> Pawlak woli...

<sup>74</sup> Partia została założona w czerwcu 2015 r. przez polityków Twojego Ruchu i Sojuszu Lewicy Demokratycznej, a zarejestrowana 25 sierpnia 2015 r. pod numerem 358. Na podstawie informacji uzyskanych w Sądzie Okręgowym w Warszawie – VII Wydział Cywilny Rejestrowy, 21 marca 2016 r.

<sup>75</sup> Powiaty: goleniowski, gryficki, gryfiński, kamieński, łobeski, myśliborski, pyrzycki, stargardzki, oraz miasto na prawach powiatu Świnoujście.

<sup>76</sup> Wypowiedź Grzegorza Napieralskiego w programie informacyjnym *Fakty*, emitowanym przez stację TVN 2.09.2015 r.

<sup>77</sup> A. Kublik, I. Szpala, K. Piekarska, *Jesteśmy w delikatnym okresie*, „Gazeta Wyborcza”, 9.09.2015, nr 210, s. 8; R. Grochal, *Wyliniałe listy...*, s. 2.

<sup>78</sup> Wypowiedź Romana Giertycha w programie *Kropka nad i*, emitowanym przez stację TVN24 30.06.2015 r.

mi publicyści „Do Rzeczy” sugerowali, że R. Giertych planuje walczyć o mandat senatora jako kandydat niezależny z cichą obietnicą protekcji ze strony PO<sup>79</sup>. Tak też się stało. Platforma nazywana swego czasu przez byłego szefa Ligi Polskich Rodzin (LPR) „kompletną ciamciaramcią, nic nieznaczącą” i „lurowatą opozycją”<sup>80</sup>, nie tylko nie wystawiła przeciwko niemu kontrkandydata do Senatu w okręgu podwarszawskim (nr 41)<sup>81</sup>, ale swojego wieloletniego senatora Łukasza Abgarowicza<sup>82</sup> umieściła na liście do Sejmu. Mimo że w szeroko rozumianym obozie PO entuzjastów Giertycha było niewielu, a D. Tusk i E. Kopacz nie ufali mu, to „przydatnemu” mecenasowi udzielono wsparcia w dążeniu do wytyczonego celu. Z kolei Adam Bielani z Polski Razem, były działacz PiS, a następnie PjN, wystartował do Senatu z rekomendacji ugrupowania J. Kaczyńskiego. Aby współautor sukcesu wyborczego PiS z roku 2005 mógł kandydować w okręgu radomskim (nr 50<sup>83</sup>), ówczesnego senatora Wojciecha Skurkiewicza (PiS) przesunięto na listę kandydatów do Sejmu. Z mocnym wsparciem dla swojego byłego spin doktora i ostrą krytyką jego potencjalnych konkurentów<sup>84</sup> wystąpił sam prezes J. Kaczyński: „popieram Adama Bielana jako jedyne go kandydata Prawa i Sprawiedliwości w okręgu radomskim. Inni, którzy powołują się na PiS w tym okręgu, robią to całkowicie bezprawnie i robią to przeciwko interesom Prawa i Sprawiedliwości i interesom Polski”<sup>85</sup>. Do Senatu bezskutecznie kandydowało również kilku byłych członków Rady Ministrów. Jerzy Kropiwnicki, minister ds. Rządowego Centrum Studiów Strategicznych, a następnie Minister Rozwoju Regionalnego i Budownictwa w rządzie Jerzego Buzka, startował do drugiej izby parlamentu pod szyldem PiS. Andrzej Celiński, szef resortu kultury w gabinecie Leszka Millera, walczył o mandat senatora z ramienia Partii

<sup>79</sup> W. Wybranowski, K. Baranowska, *Nadmecenas władzy. Na politycznym głodzie*, „Do Rzeczy”, 19–25.01.2015, nr 4, s. 16–20.

<sup>80</sup> Zob. wypowiedź Romana Giertycha podczas Konwencji wyborczej Ligi Polskich Rodzin w Krakowie 22 września 2007 r., <http://www.lpr.pl/pl/2007/09/22/konwencja-wyborcza-lpr-w-krakowie> (dostęp: 28.12.2007).

<sup>81</sup> Powiaty: grodziski, otwocki, piaseczyński, pruszkowski.

<sup>82</sup> Łukasz Abgarowicz był mandatariuszem Senatu VII i VIII kadencji. W wyborach parlamentarnych 2015 bez powodzenia ubiegał się o mandat poselski.

<sup>83</sup> Powiaty: lipski, radomski, szydlowiecki, zwoliński oraz miasto na prawach powiatu: Radom.

<sup>84</sup> Chodziło tutaj zapewne o Krzysztofa Sońtę, posła zrzeszonego w VII kadencji Sejmu RP w klubie PiS, który w wyborach parlamentarnych w 2015 r. nie był rekomendowany jako kandydat partii J. Kaczyńskiego, oraz Marzenę Wróbel, posłankę Solidarnej Polski, startujących do Senatu z własnych komitetów wyborczych.

<sup>85</sup> Zob. Spot wyborczy Adama Bielana z udziałem Jarosława Kaczyńskiego, <https://www.youtube.com/watch?v=86eUi55t7ik> (dostęp: 20.10.2015).

Demokratycznej – demokraci. pl. Anna Kalata, minister Pracy i Polityki Społecznej w rządzie Kazimierza Marcinkiewicza, a następnie Jarosława Kaczyńskiego, próbowała zostać mandatariuszką drugiego członu parlamentu z własnego komitetu wyborczego „Kalata dla Polski”. Natomiast Wojciech Maksymowicz, szef resortu zdrowia w gabinecie L. Millera, wprowadził pretendował do Senatu z własnego komitetu wyborczego „Zdrowie w Regionie”, ale był popierany przez ludowców. Ze wsparciem PSL i PO<sup>86</sup> o mandat senatora walczył także Krzysztof Cugowski, lider rockowego zespołu muzycznego Budka Suflera, z dość sugestywnym hasłem „mocny głos w Senacie”. I nie byłoby w tym niczego nadzwyczajnego, gdyby nie fakt, że senator z ramienia PiS w latach 2005–2007 publicznie deklarował, iż „drugi raz nie kandydowałby do Senatu”<sup>87</sup>, zaś zmianę politycznych barw – na przykładzie Michała Kamińskiego, byłego polityka PiS, startującego do europarlamentu w 2014 r. z listy PO w Lublinie – ocenił jako dowód na nieposiadanie „żadnych poglądów” przez większość polityków<sup>88</sup>.

218 Kilku kandydatów w izbie drugiej parlamentu postanowiło kontynuować działalność niejako po członku najbliższej rodziny. Barbara Zdrojewska (PO), żona Bogdana Zdrojewskiego, senatora IV kadencji, uzyskała mandat we Wrocławiu. Wojciech Piecha (PiS), brat Bolesława Piechy<sup>89</sup>, senatora VIII kadencji, wygrał wybory do Senatu w Rybniku. Grzegorz Religa (popierany przez PiS), syn nieżyjącego Zbigniewa Religii, senatora III i V kadencji, walczył o aprobatę wyborców z Bytomia i Zabrze. Natomiast Marek Pęk ubiegał się o mandat senatora w powiatach krakowskim, miechowskim i olkuskim w zastępstwie za swojego ojca senatora Bogdana Pęka, którego PiS nie wystawił w ostatnich wyborach w związku z aferą z jego udziałem. Powodem było zdjęcie, które ujawnił „Super Express”. Na fotografii można było dostrzec, jak B. Pęk „zaległ” w poprzek korytarza w sejmowym hotelu<sup>90</sup>.

<sup>86</sup> Mimo że Jacek Zdrojowski, Pełnomocnik Komitetu Wyborczego Wyborców Krzysztofa Cugowskiego, publicznie oświadczył, że „Krzysztof Cugowski jest kandydatem niezależnym, niezwiązanym z żadną partią polityczną, startującym w wyborach do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej w okręgu nr 16 z Komitetu Wyborczego Wyborców Krzysztofa Cugowskiego” i „nie ma wpływu na chęć udzielania jego osobie poparcia przez różne ugrupowania polityczne”, to w okręgu, w którym startował K. Cugowski, zarówno PSL, jak i PO nie wystawiły swoich kandydatów.

<sup>87</sup> A. Rybak, *Solo w Senacie*, „Polityka”, 14.01.2006, nr 2, s. 34.

<sup>88</sup> S. Latkowski, *Cugowski do Senatu. Pajacowanie artystów nie kończy się*, „Kulisy24. Dziennikarstwo w interesie publicznym”, <http://kulisy24.com/opinie> (dostęp: 1.09.2015).

<sup>89</sup> B. Piecha został wybrany do Senatu VIII kadencji w wyborach uzupełniających 21 kwietnia 2013 r. Jego mandat wygasł w związku z wyborem na posła do Parlamentu Europejskiego 25 maja 2014 r.

<sup>90</sup> *Co się stało? Senator śpi na korytarzu*, „Super Express”, 8–9.08.2015, nr 184, s. 1.

W kampanii wyborczej do Senatu w 2015 r. nie grano tzw. kartą smoleńską<sup>91</sup>. Wprawdzie z ramienia PiS o mandat senatora ubiegała się po raz kolejny Alicja Maria Zająć, wdowa po senatorze Stanisławie Zającu zmarłym 10 kwietnia 2010 r. w katastrofie prezydenckiego samolotu Tu-154, ale sprawa Smoleńska była wyciszona.

## 4. Wyniki wyborów do Senatu<sup>92</sup>

Zdecydowanym zwycięzcą wyborów do Senatu okazał się PiS, który uzyskał 61 mandatów. Na drugim miejscu uplasowała się PO. Przedstawiciele ugrupowania E. Kopacz zdobyli 34 miejsca w ławach senatorskich. W ostatnią niedzielę października 2015 r. formacja J. Kaczyńskiego wywalczyła mandaty senatorskie na znacznej części terytorium swojego

<sup>91</sup> Por. K. Leszczyńska, *Polityczne aspekty...*, s. 285–286.

<sup>92</sup> W wyniku wyborów przeprowadzonych 25 października 2015 r. mandaty senatorskie uzyskali: Rafał Ambrozik (PiS), Mieczysław Augustyn (PO), Adam Bielan (PiS), Grzegorz Bierecki (bezpartyjny), Przemysław Błaszczyk (PiS), Aleksander Bobko (PiS), Ryszard Bonisławski (PO), Waldemar Bonkowski (PiS), Marek Borowski (niezależny), Bogdan Borusewicz (PO), Barbara Borys-Damiecka (PO), Małgorzata Budner (PiS), Jerzy Chrościckowski (PiS), Zbigniew Cichoń (PiS), Leszek Czarnobaj (PO), Grzegorz Czelej (PiS), Jerzy Czerwiński (PiS), Dorota Czudowska (PiS), Wiesław Dobkowski (PiS), Jan Dobrzyński (PiS), Robert Dowhan (PO), Jarosław Duda (PO), Jerzy Fedorowicz (PO), Piotr Florek (PO), Robert Gawęł (PiS), Adam Gawęda (PiS), Stanisław Gogacz (PiS), Mieczysław Golba (PiS), Arkadiusz Grabowski (PiS), Tomasz Grodzki (PO), Maciej Grubski (PO), Jan Hamerski (PiS), Jan M. Jackowski (PiS), Andrzej Kamiński (PiS), Stanisław Karczewski (PiS), Wiesław Kilian (PO), Kazimierz Kleina (PO), Bogdan Klich (PO), Andrzej Kobiak (PO), Maria Koc (PiS), Stanisław Kogut (PiS), Władysław Komarnicki (PO), Tadeusz Kopeć (PiS), Małgorzata Kopiczko (PiS), Waldemar Kraska (PiS), Jan F. Libicki (PO), Maciej Łuczak (PiS), Józef Łyczak (PiS), Ryszard Majer (PiS), Robert Mamątow (PiS), Marek Martynowski (PiS), Łukasz Mikołajczyk (PiS), Andrzej Mioduszeński (PiS), Andrzej Misiołek (PO), Krzysztof Mróz (PiS), Grzegorz Napieralski (PO), Jarosław Obremski (niezależny), Bogusława Orzechowska (PiS), Andrzej Pająk (PiS), Maria Pańczyk-Pozdziej (PO), Bohdan Paszkowski (PiS), Grzegorz Peczkis (PiS), Marek Pęk (PiS), Wojciech Piecha (PiS), Leszek Piechota (PO), Aleksander Pociąg (PO), Marian Poślednik (PO), Michał Potoczny (PiS), Krystian Probiez (PiS), Zdzisław Pupa (PiS), Konstanty Radziwiłł (PiS), Marek Rocki (PO), Tadeusz Romańczuk (PiS), Jadwiga Rotnicka (PO), Jan Rulewski (PO), Zdzisław Rusiecki (PiS), Sławomir Rybicki (PO), Czesław Ryszka (PiS), Janina Sagatowska (PiS), Michał Seweryński (PiS), Krzysztof Słoń (PiS), Waldemar Sługocki (PO), Andrzej Stanisławek (PiS), Lidia Staroń (niezależna), Grażyna Sztark (PO), Aleksander Szwed (PiS), Antoni Szymański (PiS), Rafał Ślusarz (PiS), Przemysław Terminiński (PO), Piotr Wach (PO), Artur Warzocha (PiS), Jerzy Wcisła (PO), Kazimierz Wiatr (PiS), Jacek Włosowicz (PiS), Andrzej Wojtyła (PiS), Alicja Zająć (PiS), Józef Zająć (PSL), Barbara Zdrojewska (PO), Piotr Zientarski (PO), Jan Żaryn (PiS).

największego politycznego przeciwnika. Można zaryzykować nawet twierdzenie, że zniknął podział na dwie terytorialne Polski, w których PO miała we władaniu północ, zachód oraz centrum, natomiast PiS głównie wschód i południe w postaci Małopolski i Podkarpacia.

W drugiej izbie parlamentu zasiadł tylko jeden przedstawiciel PSL. Wynik ludowców<sup>93</sup> – jeden z najgorszych w historii wyborów do Senatu – najprawdopodobniej wynika z faktu, że na wsi w ostatnich latach przyjęło się uważać, że to PSL ponosi główną odpowiedzialność za całą złą sytuację w rolnictwie. Jest także rzeczą nader wątpliwą, czy partia, której prezes po raz pierwszy nie jest rolnikiem, może być uważana „za swoją”.

Mandaty senatorskie przypadły czworgu niezależnym kandydatom. Jednak wydaje się, że tylko Lidia Staroń została wybrana jedynym na prawdę samoistnym senatorem obecnej kadencji – żadna partia jej kandydatury nie tylko nie wystawiła, ale także nie rekomendowała. Dziennikarz Michał Krzymowski suponował, że posłanka PO sondowała, za pośrednictwem działaczy Polski Razem, możliwość startu w wyborach do Sejmu z poparciem PiS. Jednak w związku z tym, że ugrupowanie J. Kaczyńskiego nie chciało L. Staroń oddać czołowego miejsca na swojej „olsztyńskiej” liście, postanowiła kandydować do Senatu wyłącznie na własną rękę<sup>94</sup>. Poparcie udzielone przez PiS miało niewątpliwie wpływ na wyborczy sukces G. Biereckiego i J. Obremskiego. Rezygnacja ze zgłoszenia własnych kandydatów przez Platformę i środowiska lewicowe umożliwiły M. Borowskiemu zdobycie członkostwa w drugiej izbie parlamentu. Wyłącznie dzięki szyldowi PiS do Senatu IX kadencji dostało się kilku tzw. planktonowców, czyli przedstawicieli ugrupowań, którzy nie mieliby żadnych szans na wybór. Chodzi tutaj o Jerzego Czerwińskiego z Ruchu Katolicko-Narodowego, Adama Bielana z Polski Razem, Andrzeja Stanisławka popieranego przez Polskę Razem oraz Andrzeja Wojtyłę z Polski Razem. Nie ma najmniejszej wątpliwości, że Grzegorz Napieralski z Biało-Czerwonych nie zdobyłby mandatu senatora bez rekomendacji PO.

Ponad połowa senatorów (52%), którzy zasiadali w Senacie VIII kadencji, ponownie uzyskała mandat. Kolejny raz zaufanie wyborców zdobyło 24 przedstawicieli PiS, 24 reprezentantów PO oraz trzech formalnie niezależnych kandydatów: G. Bierecki, M. Borowski i J. Obremski. Ponadto siedmiu mandatariuszy drugiej izby parlamentu, ukształtowanej

<sup>93</sup> Od czasu powstania PSL (w maju 1990 r.) ludowcy, z wyjątkiem 2007 r., zawsze wprowadzali do drugiej izby parlamentu przynajmniej dwóch swoich przedstawicieli. Nieobecność ich reprezentanta w Senacie VII kadencji trwała do czasu wyborów uzupełniających zarządzonych na 20 czerwca 2010 r. w ówczesnym okręgu wyborczym nr 15. Zob. szerzej: K. Leszczyńska, *Senat Rzeczypospolitej...*, s. 131–170.

<sup>94</sup> M. Krzymowski, *Posłanka PO chce startować z listy PiS*, „Newsweek”, 10–16.08.2015, nr 33, s. 4.

w wyniku wyborów 25 października 2015 r., wchodziło w skład Senatu VI i VII kadencji z rekomendacji PiS<sup>95</sup>. Przywołane dane wskazują na bardzo wysoki stopień trudności uzyskania przewagi nad znanym i sprawdzonym kandydatem określonej partii politycznej lub takim, którego związków z konkretnym ugrupowaniem politycznym w żaden sposób nie można zakwestionować. W tym ostatnim przypadku chodzi o G. Biereckiego i jego relacje z PiS. Wprawdzie w marcu 2015 r. współtwórca imperium spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych (SKOK) został zawieszony w prawach członka klubu parlamentarnego PiS w związku z publikacjami prasowymi na temat nieprawidłowości, do jakich miało dochodzić w systemie SKOK, ale jak wyjaśnił jeden z posłów formacji J. Kaczyńskiego: „Bierecki idzie [do Senatu – przyp. aut.] z własnego komitetu, żeby nie być obciążeniem dla partii”<sup>96</sup>.

W składzie Senatu IX kadencji proporcje płci były takie same jak w Senacie VIII kadencji, tj. 87 mężczyzn (87%) i zaledwie 13 kobiet (13%). Wyrażony w procentach rezultat poparcia dla płci żeńskiej i męskiej niemal dokładnie odzwierciedlił stosunek liczbowy między kandydującymi do Senatu mężczyznami (86,3%) i kobietami (13,7%). Oznacza to, że większy wolumen ubiegających się o mandat kobiet mogłby przełożyć się na większą liczbę senatorek.

Poszczególni kandydaci w wyborach do Senatu zdobyli mandaty dzięki bardzo zróżnicowanej liczbie głosów. Największe poparcie w skali kraju po raz kolejny uzyskała Barbara Borys-Damiecka. Na przedstawicielkę Platformy zagłosowało 164 796 wyborców. B. Borys-Damiecka oświadczyła: „Ten wynik (kolejny raz najwyższy w Polsce)<sup>97</sup> upewnił mnie, że zajmowałam się w VII i VIII kadencji ważnymi sprawami dla wyborców: egzystencją zwykłego obywatela, jego sprawami bytowymi, finansowymi, obywatelskimi uprawnieniami i poczuciem niesprawiedliwości urzędniczej, ich obojętnością czy arogancją. Do takich spraw należały również kwestie Polaków i Polonii na obczyźnie oraz edukacja i kultura w szerokim tego słowa znaczeniu”<sup>98</sup>. Z kolei senatorem, którego poparła najmniejsza liczba głosujących, był Grzegorz Peczkis. Przedstawiciel

221

<sup>95</sup> Byli to: Margareta Budner, Zbigniew Cichoń, Jan Dobrzyński, Józef Łyczek, Antoni Szymański, Rafał Ślusarz, Jacek Włosowicz.

<sup>96</sup> M. Dziedzic, *Wycofany, zadumany...*, s. 22–23.

<sup>97</sup> B. Borys-Damiecka w wyborach do Senatu RP przeprowadzonych 21 października 2007 r. uzyskała ponad 600 tys. głosów (605 972) spośród 1 567 038 osób uprawnionych do głosowania w okręgu nr 18, a w elekcji, która odbyła się 9 października 2011 r., zdobyła prawie 200 tys. głosów (196 735) spośród 209 847 osób uprawnionych do głosowania w okręgu nr 18.

<sup>98</sup> *Senator RP Barbara Borys-Damiecka: Doświadczenie. Aktywność. Skuteczność*, [www.barbaraborysdamiecka.pl](http://www.barbaraborysdamiecka.pl) (dostęp: 15.12.2015).

ugrupowania J. Kaczyńskiego został zaaprobowany jedynie przez 25 508 wyborców. Różnica poparcia między B. Borys-Damiecką a G. Peczkisem sięgała aż 139 288 głosów. Wypada jeszcze raz podkreślić, że w 12-osobowej grupie senatorów, którzy uzyskali akceptację ponad 100 tys. wyborców, trzy najlepsze rezultaty należały do kobiet, tj. B. Borys-Damieckiej (PO), A.M. Anders (PiS) i J. Rotnickiej (PO).

Wyniki głosowania 25 października 2015 r. po raz kolejny dowiodły, że jednomandatowe okręgi wyborcze sprzyjają „najsilniejszym”. Konfrontacja liczby głosów oddanych na poszczególne komitety wyborcze z liczbą uzyskanych przez nie mandatów potwierdza opinię, że system wyborczy do Senatu powoduje dysproporcjonalność<sup>99</sup>. Poparcie dla PiS na poziomie 40% (39,99%) przełożyło się na 61% mandatów w Senacie. Aprobata 29% (28,85%) głosujących przyniosła Platformie 34% mandatów senatorskich. Natomiast zaufanie ponad 7% (7,40%) wyborców dla PSL zaowocowało tylko jednym mandatem w drugiej izbie parlamentu.

---

<sup>99</sup> Zob. Rozmowa Agnieszki Kublik z prof. Radosławem Markowskim, „Gazeta Wyborcza”, 13.10.2011, nr 239, s. 4.